

24-ik szám. Junius 18. 1868.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELNIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket künöbör művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja : 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a köziratok pedig a lap **szerkesztőségéhez** (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1868.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
 M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Erdélyi képek.“ *Nemes Ödönből.* — „Flóra.“ Kültemény. (Románból.) *Drága Páltól.* — „Egy természetes műfaragóról.“ — „A pészama-hód.“ (Vége.) — „A galléros gyík.“ — „Doré Gusztáv illusztrált bibliájáról.“ — „A borostyánkő történetéhez.“ (Vége.) *W.-tól.* — „A hysteria.“ *Thaly László-tól.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károly-tól.* — „Vegyes közlemények.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői

üzenetek.“ — „A kiadóhivatal üzenetei.“ — „A „Hovéd album“ előfizetőinek névsora.“ — „Ujdonságok.“
Képek: Kemény Simon. — A gáldei kastély, a Kemények ősfészeke. — Egy magyar naturalista szobrász korot-faragványára. — Jákob s Ézsau kibékülése. (Doré Gusztáv illusztrált Bibliájából.) — A galléros gyík.

Irodalom.

— (*Heckenast G. kiadásában*), mi a melegebb hónapokban ritkaságok közé szokott tartozni, egy pár eredeti magyar regény jelent meg, min annál inkább örvendünk, mert már majdnem azt lehetett hinnünk, hogy a pezsgőbb politikai életre épen az alkalmazható, a mi a háborukra, t. i. hogy „inter arma silent musae.“ De hogy ez nem egészen áll, bizonyítja Jókainak most folyó „A szerelem bolondjai“ regénye, s aztán a Heckenastnál megjelentek, u. m.

1. — „*Az anyák bűne*“, regény négy kötetben, írta *Tövölgyi Titusz*. Egy-egy kötet ára 1 ft. Tövölgyit legelőször is legkedveltebb regényírónk, Jókai Mór ajánlta a magyar ol-

vasó közönség figyelmébe s mi hisszük, hogy a fiatal író ezen művét, hiányai dacára is, szívesen fogadja az olvasó most, midőn terjedelmeseb szépirodalmi munkák oly gyéren teremnek.

2. — „*A rom titkai*“; regény *b. Jósika Miklóstól*, második, először kiadás, 2 kötet, összes ára 1 ft.

— (*Ballagi „A magyar nyelv teljes szótárának“*) 8. diik füzet is most jelent meg Heckenastnál. E füzet a *káv-pöröktől a konyhig* szóig terjed s ára, valamint a megelőzőtt füzeteké, 50 kr.

Szerkesztői üzenetek.

— *Dr. W-nek*: Használhatjuk; azonban mindig előnyt nyújtunk e nemben az oly közleményeknek, melyek a mellett hogy időszertek, egyszersmind gyakorlati értékkel is bírnak. Milyeket értünk? mostani, némely régibb s ezután való közleményeink mutatják.

— *Szabadkára*: R-nak. Lejárta már magát az ilyen monda csúfolt népköltészet. A népköltészetben most már az igazít, az életképes fejekereket keressük, melyekből a nemzetes „műköltészetnek“ fejlődnie kell. A küldeményben sem az egyiket, sem a másikat nem leljük föl.

— *Nápolyba*: Az említett olasz mű nem érkezett meg. Magán tudósításunkra választ várunk.

— *N-Váradra*: M. S-nak. Honnan kerültek ez okiratok eredetiei? Nyelvezetükre s azon kor visszatükrözésére ugyan kevés érdeket nyújtanak, hanem gyűjteményben helyt foglalhatnak. Válassz nyeresé után átadjuk a tört. társ. titkárnak.

— *Sopronba*: S. J-nek. Egyiket sem használhatjuk
— *Szarvasra*. S. S-nak. Kezünkhez jutott.

— *Éledre*: M. G-nak. Már szedés alatt van. A kép kószott, de jönni fog lapunkban; az ígérteteket majd szintén illusztrációkkal várjuk.

— *Szabadkára*: L. A-nak. Ilyenkor sütkértelen minden ajánlás. Összesen több eredménye lehet.

— *Konstantinápolyba*: E. B-nak. Örvendünk a sütkérnek s köszönjük a küldeményeket.

— *M. Vádarhelyt*: F. B-nek, Gyöngé.

— *Sz.-Udvarhelyt*: A székely kalákákról egy évvel ezelőtt már adtunk ismertetést s így e mostanit más közbe juttatjuk.

— *Kassára*: T. J-nek. Megérkezett s rendben van.

A kiadóhivatal üzenetei.

— *Abonyba*: P. S-nak. Julius elején kezdik meg a székeltűdését azon sorrendben, a mily rendben az előfizetések történtek.

A „HONVÉD-ALBUM“ előfizetőinek névsora.

(XV. Közlemény) Fejér József h. h. pap. Ács 2 ft 50; Béli István M. Vásárhely 4 ft; Fehér Vince Ács 2 ft 50; Lázár János 2 ft 50; Csáthy Károly Debrecen 8 ft.

A szabadságharc emléke első pénz-alapjára külön adakoztak:

(XI. Közlemény.) Fehér Vince ref. tanító Ács 1 ft. Az eddigiekkel összesen 249 ft 15 kr és 2 ezüst tallér.

Ujdonságok.

* (*A képviselőház*) most kevés ülést tartott, de az osztályokban annál inkább működtek. A jun. 13-ikán tartott ülésben b. Nyáry Gyula, a felsőház jegyzője, átvitte a zákány-zágrábi, hatvanyöngyösi vasutakról szóló törvényjavaslat elfogadásáról a jegyzőkönyvi kivonatol. Kerkápolyi pedig a központi bizottmány részéről olvasta föl a jelentéseket a közelébb előterjesztett törvényjavaslatokról, többi közt a dohánymonopóliumról, melyet a bizottmány a porosz vámszerződés életben maradásáig fenntartani óhajt. Ellenben a VII. osztály a monopóliumot 1870-től megszüntetni kívánja. A IX. osztály is a véleményhez járul, s egyszersmind a só-árszabásra is külön javaslatot ajánl.

— (*A „Hazánk“ című politikai lap*) szerkesztő-sétől b. Podmaniczky Frigyes visszalép s azt július 1-jétől lapunk egyik tisztelt munkatársra, P. Szathmáry Károly barátunk veszi át, kit volünk együtt bizonyára a közönség is üdvözöl azon új téren.

* (*Napoleon herceg*) a belgrádi véres események folytán nem fog Belgrádba menni. Budapestre szordán volt érkezendő, gr. Andrássy Gyula társaságában. Négy napot tölt itt. Pestről Bazsánig vasuton folytatandja útját kelet felé, csak itt fog aztán hajóra ülni. Intézkedés történt, hogy egy hajó álljon készen a herceg számára. Pesten üdvözölése a budai kir. palotában szállást ajánlottak a hercegnek, de nem fogadta el.

Negyedik évi folyam.

25. szám.

Június 18-án. 1868.

Erdélyi képek.

XX. Az 1442-iki török betörés és Kemény Simon.

Nagy-Enyeden át Tövisről kiérve, Erdély legklasszikusabb tájainak egyike terül szemünk elé; a táj oly meglepően szép, hogy lehetlen megindulás nélkül rajta végigtekintenünk.

A táj érdekességét még azon történeti fontos esemény is, mely 1442-ben Kemény Simon által örök emlékké.

Amott a gáldi kastély, lejjebb a szent-imrei ódon egyház s maga a viruló tér, egy rendithetlen hőst, egy valódi hazafit idéz elő képzeletünkbe, kinak emlékét méltán őrzi a nemzet és ki méltó költőink lantjára.

Kemény Simonot értém.

Évenként elhullatja koronáját a liget és újra kizöldül, az ősök nyomán új nemzedék fakadt; századok múltnak; a századok egymást tiporva váltakoznak: do

az emlék fönmarad s a nemes érzelem sugára áthat ezredéveken.

Kemény Simon nevével a történelem azon lapjához értünk, a melynek olvasásán keblünk láng-ra gyulad.

A XV-ik és az azt követett század, mely a török becsapások által annyira nevezetes, majdnem aláásta nemzeti létünket. A töröknek ugyanis az volt vágya, hogy Európa urává legyen, mely óhaja hogy mennyire meghiusult, azt jelen helyzete eléggé bizonyítja.

Hanem azon időben hatalmas volt, — hatalmas annyira, hogy erejét Európával mérte össze, mely

keresztes hadai dacára sem tudta századokon keresztül földre sujtani.

És kérdés, ha Hunyady, Kapisztrán, Ujlaky és

Kemény Simon. (Nemes Ö. rajza.)

Kemény nem támadnak: vajjon Magyarország elfoglalása által nem nyerte-e kulcsot Európa többi államaihoz?

Kérdés: nem volt-e a keresztény hit és műveltség fenyegetve?

Magyarország, mely a töröknek utjában volt, századokon keresztül oroszlán-harcot vítt. Hunyady a magyar hadat diadalról diadalra vezeté, bár a magyar sereg a törökénél mindig jóval csekélyebb vala.

A magyart a lelkesültség tette nagygyá, mely erő ellenében az ozmán sereg gyöngye tömeg maradt.

Murád gyakori kísérletei legtöbbszörre meghiúsultak; győzhetlensége már nem volt többé tény, sőt a mieink bátorsága a török ellenében Hunyady győzelmeivel mind magasbra hágott.

Európa azonban csak tapsolni tudott Hunyady-nak és nem segédkezet nyújtani, pedig azon eszme, hogy a török Európából kiűzessék, ezen időben valósulhatott volna, míg ekkép Hunyady érelve dacára is csupán jámbor óhajítás maradt s így az erő csakis az önvédelemre szorítkozhatott, mely Hunyady kormánya alatt mindig csodás módon sikerült, 1442-ben Kemény Simon nemes önfeláldozása következtében.

Murádnak sehogy sem tetszett, hogy serge Nándorfehérvár alatt kétszer kudarcot vallott; az sem volt inyére, hogy az általa üldözött György rác despota Ulászlónál kedvezményekben részesült; sőt mindezek haragra gyulaszták s így kitűzött céljai kivitelével nem is késett sokáig.

Már az 1442-ik év március elején válogatott serege Mezd bég vezérlete alatt a verestoronyi szoroson át Erdélybe ront. Hunyady, az ország kormányzója, harcosok hiányában a már sokat sanyargatott Erdély sorsa felett a legkomolyabban kezdte aggódni. A zavart növelte azon körülmény is, hogy a fenyegetett ország más határait sem hagyhatván fedetlen, nem gyűjthette össze katonáit. Mit volt egyebet tenni, mint véres kardot hordoztatni szerte az országban.

Mindemellett is Gyula-Fehérvárra alig gyülekeztek a fegyvert fogható magyarok, ennek oka pedig nem volt egyéb, mint hogy sokan az ellen által utjokban meggátoltattak.

E közben a török mindinkább közeledett.

Lépes György, Erdély püspöke, Hunyadyt arra bírja, hogy a Szent-Imre felől előnyomuló török előcsapatot megtámadja, mely csatázva a Maros völgyébe vonul; a magyarok ezen visszavonulást futásnak vélvén: nyomon követik a török csapatját, mely tettnek azon szomorú következmén e

lett, hogy az ott már föllállított had zöme által körülvételnek és az Ompoly vizén túl Borbánd helységre mellett visszaveretnek.

Hunyady a veszély nagyságát látva, vitéz sergével áttör az ozmán hadon és Fehérvár falai mögé vonul. Maga Lépes is futásnak ered, de midőn a kiáradt Ompoly vizén át akarna ugratni: lovastól az árba zuhan, hol a felbőszült törökök haladék nélkül fölkoncolják, márc. 18-án 1442-ben.

Mezd bég a magyar serget megsommisültnek vélvén, zsákmányolva nyomul tovább; utjában a gazdag Szobent támadja meg s miután a behatolás nem sikerül, megkísérli annak körülszállását; azonban a szebeniek vitézül ellentállanak. Maga Hunyady is fölhasználva az időt, új sereget gyűjt. Mezd bég a vajda működése felől értesülvén, gögösen ily szavakra fakadt: „Hadd jöjjön gazdagabb diadalt nyújtani nekünk.“ Majd Hunyady öltözetét leirván, a legmerészebb spahikra parancsol, hogy öt élve vagy halva kezére kerítsék.

Hunyady, miután sergét rendbeszedte, Szobent mellett Mezd béggel szembeszáll s egyszersmind kémjei által értesül Mezd bég terve felől.

S íme, midőn a jobbak lelkei vak kétségbeesés szállja meg, midőn legaggasztóbbá válik a haza ügye: mint nemtő előáll *Kemény Simon*; a hazaszeretettől lánggra gyult kebel önmagát tagadja meg, csakhogy hazáját boldognak tudhassa majdan. Önkényt ajánlja föl életét, midőn Hunyadyval öltönyt cserél. Jól tudta azt a hős, hogy halál vár rá s övét utószor öleli hő keblére s mégis határozatához nagylelkűen hív maradt. Ő tiszta becsület volt, ki a magyar nemzetet szennyfoltot tűrni szégyenle.

Hunyady, hogy Kemény életét biztosítsa, legvitézebb katonái közül rendelt mellé testőröket, mert előre sejté, hogy a török sereg kedvelt hő-sére méri az első nagy csapást.

És Hunyady nem csalódott, mert már az első összeütközés alkalmával minden török a vélt Hunyadyra rohan s ezen roham oly erővel történt, hogy azt Kemény vitéz katonái nem valának képesek megakadályozni. Maga a hős mint oroszlán küzd, remény és kétségbeesés váltakoznak szívében. Egy pillanatig sem feledi azonban, hogy magyar s végleheletig folytatja küzdőmeit, s öt Hunyady is hiába igyekszik megmenteni alárohant sergével. A török nem tágit, bár a veszély fejére tornyosul, míg végre a hős hosszas tusa után az ozmán áldozatja lesz.

Ez volt Kemény dicső halála, mely által Hunyadynak diadalt biztosított.

A nagy hős eleste határtalan öröme kelté az

ozmán hadat, míg a magyarok bosszúvágyuk tetőpontján új harcot kezdenek. A fegyvercsattogásra a szobeni őrsereg is kiront s a láncukat szétépett foglyokkal egyesülten, az összes magyar csapattal az ellent véletlenül minden oldalról megtámadják, mire az ozmán tábor vad futásnak ered. A zavart növelte Mezd bég és fia, Cserey Lukács által történt lekoncoltatása is, mit általános megszárlás követett.

A megszalasztott török tábor egészen a havasokig üldöztetett, hol a győzelem emlékére dícsoszlop emelteték.

A törökök 20 ezeret, a magyarok csak 3 ezer harcost vesztek el.

A harc után az ütközet nagy hőse tetemei a gáldi családi kastély sirboltjába tették le. 1780

körül a sirbolt felbontván, abban nagy csontváza találtak, mely már el volt porhadva. A váz mellett, rozsdás pallós és páncél hevert. Egyik lábvégénél vastag csizmatalp és sarkantyú volt. Fejét selyem kendő takarta, mely szintén el volt porhadva. A páncélt később b. Kemény János az enyedi kollegium ritkaságtárának adományozta, azonban ezen ereklyénk is, mint annyi más, 1848-ban nyomtalanul eltűnt. A felbontott sirban egy feliratot köre is találtak, melynek veres cifrázatai közül ezen írás tűnt ki: *SIMONIS K. M. NY.*

A nagymennyiségű zsákmányból isten dícsőségére Felhervártt, Szentimrén, Tövisen és M. Orbón templomok építtetek, melyeknek falai most is hirdetik a magyarok győzelmét.

Nemes Ödön.

F l ó r a .

Fenn a felhők közelében,
Ama hegynek tetejében,
Ama régi kolostorban,
Elhagyatva egymagában,
Sudar fenyőfa tövében,
Sír, kesereg keservében
Erdély fejedelemlánya,
Mert a szívét bánat bántja.

A csillagok fenn az égen,
Nem ragyognak olyan szépen,
Nem terjed illat a légben,
Hervad a fű hegy tövében ;
A dallosok összejönek,
Sírása közt bús dalt szönek ;
A madár, fű és virág,
Mind a tündért siratják !

A dallosok énekére
Igy szól Flóra fölézmelve :
„Édes kedves testvéreim !
Hadd folyjanak bús könnyeim,
Ha érkezik a kedvesem,
Meggkínozzák keservesen !
Deh, karesú, és szépsége
Árva szívem büszkesége ;
Ha fájdalmát dalolá,
Beborult az ég reá . . .
Becsukódott a virág,
Fényt veszített a holdvilág !
Remegett a tölgyfa ága,
Míntha siratná magába . . .
Ha vágyait dalolja :
Kitisztul az ég alja . . .
Fényesek a csillagok,
Kinyílnak a virágok,
A halvány hold fenn ragyog ;
Testvérimet, szülőimet,
Sírva hagytam egykor őket,
S messze éltem kedvesemmel

Jó napokat, vidám kedvvel,
A virágok édenében,
A völgyeknek loghüségében,
De kegyetlen szülteim,
Nem sajnálván könnyeim,
Tőle messze elvívének,
Keservére hű szívének !
Vig dallosok, hűs források,
Kik éltemet siratjátok !“
Szólt és folytak könyvei
Mint a hegyek vizei !

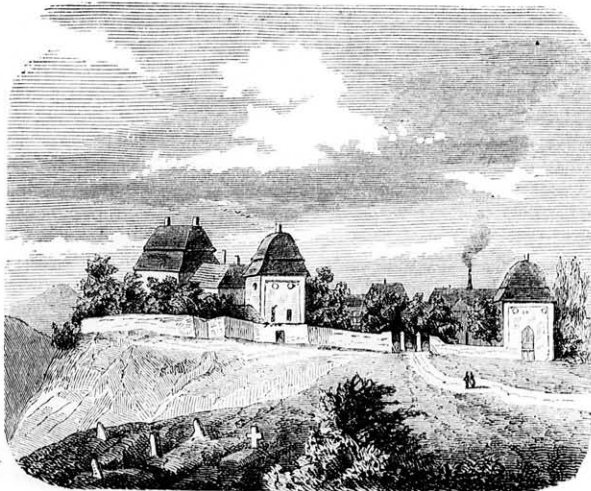
Fenn a várnak nagy termébe'
Harcosoktól körülvéve
Fej delni ékességbe'
Ül Erdélynek fejedelme ;
S parancsolá, hogy kínozzák,
Ama ifjút, delit, barnát,
— Megkínozták, oly nagyon !
S ajkáról a fájdalom
Nem csikart ki árva szó.
S a szolga hogy felhagyott,
Hozzá a nagy úr szólott :
„Ugyan mondd meg szőke pásztor,
Szerettél-e ? kit ? és hányszor ?
Ugyan mondd meg tehát nekem :
Még most is bánt a szerelem ?“
Most is szívéd forró vágya
Erdély fejedelmi lánya ? !“
És a pásztor büszke szívvel
A nagy úrnak imigy felel :
„Kezetekben életem :
Nem kérem azt sohasem,
És bármédig kínoztok,
Nektek igazat mondok.
Nincsen ember a föld színén,
Ki szeressen forrón mint én,
Erre esküszöm a napra,
Mert oly forró szívem lángja !“
A fejedelem ezt hallva

Rögtön megparancsolta,
Lökjék élve őt a tűzbe,
Hadd lenne már egyszer vége . . .
A így szól hozzá feldühödve:
„Mindent adtam szöke pásztor,
Hogy lemondj a szép Flóráról;
Fele részét országomnak,
Csak egy szót ajkadról halljak,
Csak egy szót: „hogy nem szereted . . .“
S boldogság lett volna élted.“
És a vajda alig szólott,
Feléje jönni kit látott?
Flórát, Erdély szép tündérést,
A pásztornak eszményképét,

(Románból.)

Zilált hajjal, halvány arcával,
Mintha küzdne a halállal,
Jön dalolva, félőrülten,
S megy a tűznek egyenesen.
Mohón átkarolta őt
S lelkök messze költözött . . .

Holdvilágos csendes éjben,
Látni lehet feun a légben
Ölelkezve lelkeiket,
Lebegni a romok felett,
S továszállnak, zzendén játszva,
A szép fényes menyországba'!

Drága Pál.

A gálai kastély, a Kemények ősfészke. (Nemes Ö. rajza.)

(Szövege a 386. lapon.)

Egy természetes műfaragóról.

Hazánk művészi tehetségekben ép úgy, mint az életre szükséges nyers terményekben, egyaránt gazdag, s ha képzőművészeink száma mégis csekély, ha művészi tehetségeink nagy része ki nem fejlődhetik, ha maga képzőművészetünk legtöbb ága csecsemő-korát éli, — ennek okát anyagi és szellemi művelődésünk hátramaradásában találhatjuk fel, mely hátramaradásnak ismét részben magunk vagyunk, részben a politikai viszonyok s hazánk földirati fekvése valának okai.

A művészetnek legkivált szobrászati ága az,

melyre nézve hazai viszonyaink eddig igen mostohák valának, s valljuk be, — mostohák maig is. Nem csoda, roppant nemzeti jólét s még nagyobb nemzeti műveltség szükséges ahhoz, hogy a művészet valamely országban virágozhassék, mint-hogy külön iskolák kellenek offéle tehetségek kiképzésére, s igen sok pénz, igazi műbecsöl bíró szoborművek megszerzésére, melyek egy-egy darabjának elkészítésére gyakran fél emberéletet áldoz fel a művész.

Lapjainkban gyakran olvashattunk egy-egy

kiváló szobrászi tehetség fölmerültéről, mely azonban képzés hiányában ismét eltűnt, a mint fölmerült, s hogy országszerte ismert névre is hivatkozunk, csak geniális regényírókat, Jókai Mórt hozzuk fel, ki különféle anyagból: kőből, fából, elefántesontból mai napig folyton igen csinos kisebb-nagyobb szobrokat farag, s ki kellő kiképzetés mellett bizonyára ép oly nagy szobrászszá válik, a mily törülvágott eredeti s méltán kedvelt regényíró.

Ezen hosszabb bevezetés szolgáljon egyszerűsággal azon igénytelen munkás bevezetéséül, ki nek, mint ilyen képzet nem nyerhetett természetesen szobrászi tehetségnek, egyik figyelemre méltó művét mutatja ezen rajz.

E naturalista szobrász, Sárközy Sz. Ferenc, egyszerű hajtóács az óbudai hajógyárban, hol 1 forint 48 krnyi napidijért kellett a terhes kézimunkát végeznie, hogy maga és családja nyagi szükségseit fedezhesse. De miként az életképes növény-esira a ráneheződő szikla alól is kidugja majd lombot is hajtó fejét, úgy a művészi tehetség az ács bárdja alatt is jelét adja lételének.

Az élet gondjai, a fárasztó ács-munka sem valának képesek Sárközyben a tehetség csiráját előltni, mit ő álmától ellopott éjjeli órákban, a testét kimerítő napi munka után napról napra,

csupán önszorgalmára utalva, igyekvék magában kifejleszteni.

Mi már több, valóban művészi tehetségre mutató faragványát láttuk, melyekről annak idejében minden lap megemlékezett; ilyen volt egy bot, Petőfi szobrával s dombormivű faragványokkal a költő vei seiből; egy másik bot, melyet a hajógyár igazgatójának tiszteletére készített, s aztán egy

emberalakokat ábrázoló dombormives képerkeret, melylyel 1861-diki felirati javaslata után Deák Ferencnek, a szintén naturalista szobrásznak mutatta be hódolatát; mely művek mindegyike megérdemelné, hogy valaha ritkaságkép — mint egyszerűsággal hazai művészetünk történetéhez, — a nemzeti múzeumban foglaljon helyet.

Rajzunkban bemutatott művének keletkezési története ez: 1866-ban himlőragály tört ki Ó-Budán, mely 50 egynél többet sujtott ágyba. Ezek közt volt naturalista művésziünk, S.

Egy magyar naturalista szobrász keret-faragványa.

is, kire annál súlyosabban nehezédék a betegség, mert egyszerű hajtóács létére nem várhatott kényelem közt felüdülésére; azonban valaminthé más alkalmakkor, úgy ezen ízben is különös gondja alá vette őt Török József pesti gyógyszerész. Halálját tehát szobrászi tehetsége művével óhajtá kifejezni, s így készíté el dombormivű faragványát, melyre összesen kilenc hónapot fordít-

tott, ünnep- s vasárnapokon s éjjeleken át szorgalmasan dolgozván rajta, minthogy nappal a hajógyárban kellett kenyérét keresnie.

Az ovál-alakú keret, mely egy darab fehér plátán-fából van készítve, 34 hüvelyk magas és 24 hüvelyk széles; a koszorút rajta gyógyászati mérges és ártatlan növények képezik, s a belin-

dek leveleken pók és skorpió mászik, a rózsákon pedig csalogányok látszanak. Láthatni e művön a gyógyászat és gyógyszerészet különböző jelvényeit, jóltevője családi s a haza címereit és több rendbeli, összesen 782 betűből álló feliratokat, mind domborműben.

A p é z s m a - h ó d .

(Vége.)

Igen érdekes a pézsmahód-helységeket figyelemmel nézni, — mondja könyvében az utazó. Ha nyulik az árnyék, s vesznek a hangok s csakhamar nem hallani egyebet a sás között, fujdogáló szellő egyhangu susogásánál, megszólal néha a bagoly is, s a gerlice-galamb fájdalmas nyögése. E hangok az éj közeledtét hirdetik. Csöndes éjeken az egész hódsereg elősétál, hogy uszkáljon. Látni a játszó hódokat, a mint uszkálnak a víz felületén, vagy élelem után gondoskodnak. Az uszkálók nagyon hasonlítanak a hajító-fadarabokhoz, úgy hogy a legélesebb szem is csak a fel-felbugyborékoló habocskáknál veszi észre csalódását. A legkisebb zaj hallatára, mely valami veszélyt jelez, azonnal eltűnnek. Különböztetve aztán újra előtűnnek s szolgáló ebekhez hasonlóan kiülnek lakásuk homlokzata elé s rágiésálnak valami nád- vagy kákacsutkán, melyet két első lábukkal tartanak. Némelyek a part felé usznak, a káka és sásban tartván élelmüket, hogy azt a bagoly vagy más állat el ne rabolja. Sok pézsmahód minden cél nélkül uszkál a vizen, csupa mulatásból.

Egy hideg decemberi napon nagy ügygyel-bajjal mentem a hóban egy indussal, ki el volt látva eszközökkel a hó elkaparására, hogy végre a pézsmahódok lakásához érhesünk. Nem kis munka volt a fagyos talajt feltörni, de végre mégis elértük a földalatti utakat. Először nem láttunk hódokat, mert nem értünk kellő helyre. Egyszerre azonban széles üreghez jutottunk s láthattunk a legkényelmesebb széna és száraz levél ágyon egész iszapi pézsmahód családot. Az állatok annyira álom-mámorosak valának, hogy nem is igyekeztek megnekülni. Valami nagyobb ellátásra előre nem gondoskodtak, — s egymás testével melegenék tagjaikat.

Elmentem azután a kunyhós hódok távához. A jég annyira erős volt, hogy egy terhes szekeret is elbirt volna s csakhamar ott valánk a kákából épült kunyhóknál, melyek három-négy lányira mélyednek a vízbe. Nyílásukat nem lehet észre-

venni, habár a kunyhóknak majdnem egész felső része kiemelkedék a vízből. Mikor a havat eltávolítottam és szétszakgattam a sást fű és szárazlevelekből készített fészkekben alvó pézsmahódokra akadtam s eltagadhatlan meggyőződtem, hogy kétféle pézsmahód van.

Az egyik fajnak földalatti utai nem valami nagyon méltók figyelemre, de kunyhói építési módja inkább megérdemli a fölemlítést.

Az épület ama része, mely víz alá kerül, elég szilárdan áll, — fadarabokra, sásra, kövecskékre s gazra van építve és a vizen felül néhány ujjnyira emelkedik. Itt emelkedik a székhely, mely összefonott kákából, iszapból s fából készül. A bejárat mindig a víz alatt szemlélhető, — a fokhely pedig fönn a víz felett. Vizmentesre nem tudják a hódok hajlékukat építeni, — belseje a lakásnak mindig nedves. Télen, ha a víz megfagy, a székhely száraz marad.

Csak az megfoghatatlan, mint tudják megőrizni a víz alatt ama könnyű anyagokat, melyekből hajlékukat építik? Mikip lehetséges, hogy a víz romboló ereje szét nem málasztja addig, az egész homokra épült lakásokat, míg csak az iszap, káka, fa és a többi szilárd anyaggá nem tömörül?

A pézsmahód nősténye háromszor fiazik évenként s mindig négyet és nyolcat. Ez a termékenység gátolja kiveszését, mert különben annyi ellensége van, hogy csakhamar kipusztulna. Az orvadarak mindig lesben állnak s a ki törbe ojtja a pézsmahódot, ügyeljen rá, hogy rögtön hatalmába kerítse, mert különben a tollas haramiák kaparják el szeme elől. Egyik elkeseredett ellensége a menyét, mely éjjel nappal, vizen szárazon üldözi. Különböztetve a törvetők, mind a fehérék, mind az indusok, még gonoszabb ellenségei. Volt év, mikor 500,000 darab pézsmahódbőrt is szállítottak Európába. A legutóbbi londoni prémés bőr kiállításakor, 1865-ben, 94,000 darabot adtak el s ez is nagy feltűnést okozott. A hód bundája a fénytűzési prémekhez tartozik s különösen a szárazföldön adatik el nagy számmal. Pézsmájának,

melytől e hód nevét nyerte, erős szaga van, de az ugynevezett mosuszzsal nem ugyanaz. Mindkét pézsmazacskója mindjárt a fark tövében van. Legnagyobb szaga van pézsmájának tavaszkor. Ha a pézsmahód zacskóit leveszik, husát is meg lehet enni, s némelyek nagyon kellemes ízűnek tartják.

A pézsmahód élelmét illetőleg annyit mondhatunk, hogy az sokféleből áll. Megeviszi a zamatos kákát, füvet, gyökeret s fahéjat. Bárha örlő állat,

a húst még sem veti meg, sőt nagyon vágyódik utána. Utazónk többször lőtt egy-egy kacsát, mely a pézsmahódok tavába bukkott. Mikor várt rá, hogy zsákmányát a kedvező szél part felé hajtja, észre vette, hogy azt valami láthatatlan erő maga felé vonja. Mindinkább közeledett a kacsá a pézsmahódok lakása felé; kis habgyűrűk támadtak körülte s egyszerre eltűnt. A pézsmahódok rabolták el zsákmányát.

A galléros gyík.

Uj világrészek, uj tartományok felfedezése a tudományok sok szakában okozott változtatásokat, leginkább azonban a nép-, hely-, föld- és állatisme körében.

Amerika s Ausztrália felfedezése s Afrika nagy részének a mult század vége óta történet kutató és tudományos megutazása mily sok felfedezésre, mily uj ismeretekre vezetett! Azóta egészen más fogalmaink s rendszerünk vannak az emberfajokról s az állatország oly különösebb teremtményei — melyeket azelőtt a tudósok is csak agyrémeknek tartottak, — ma már jó ismerőseink, látjuk őket pontosan lerajzolva, szokásaikat, szervezeteiket, életmódjukat stb. leírva, sőt nem ritkán egész élő valódiságukban csodálkozhatunk rajtuk, vagy gyönyörködhetünk bennük állatkertjeinkben, vagy a muzeumokban levő kitömött vagy borszeszben elhelyezett példányaikon.

Ezen ritkább, vagy legalább Európában nem honos állatpéldányok egyikét-másikat már gyakrabban ismertettük lapunkban. Ma ismét bemutatjuk egyikét az ausztráliai „galléros gyíkban.”

A galléros gyík a mi magyarországi gyíkjainknak rokona, s mégis mennyire különbözik tőlük! Sok nő már a mi kedves, eleven kis gyíktól is megijed, mennyire elszörnyűködnek tehát még

akkor, ha magános sétája közben a három lábnyi hosszú, rút arcú, izgó-mozgó farkú galléros gyíkkal találkozunk! Ezt azonban a mi gyíktól legfőképp sajtáságos és nagy gallérja különbözteti meg, mely füleitől indulva ki, négy ráncba oszlik s fölfelé irányul. Ha előlről tekintjük az állatot, egész teste el látszik tűnni ezen szárnyak mögött, melyeket pikkelyszerű lemezek borítanak s ezek legnagyobb részt éles csúcsokban végződnek.

A galléros gyík azonban ezen — úgy látszik nehézkes — nyakékessége dacára is bir némi eleganciával, mert igen kifejlődött tagjainál fogva gyorsan és könnyen mozog. Hátában, valamint hongerszerű farkában nincsenek csigolyák. Lángvörös színét barna vonalak szakgatják meg s ezek oldalain rendszeres alakokat képeznek; farka barnán gyűrűzött, feje s gallérja vöröses s mind feje, mind gallérja mindegyik oldalán egy-egy fekete folt van. Hosszú lábai, igen mozgékonny ujjai és horgos karmainál fogva kitűnő mászó; nincs fa, mely magas vagy meredek lehetne részére s ágról ágra szökve könnyedén üldözi zsákmányait, az apró állatkákat, melyeket nagy biztossággal ragad meg s melyek mély torkában azonnal eltűnnek.

Doré Gusztáv illusztrált bibliájáról.

Franciaország ezen geniális művészeről már több alkalommal szólottunk lapunkban; ismertettük művészi életpályáját, figyelmeztettünk legkiválóbb munkáira s ép oly változatos, mint eredeti felfogású, művészi kivitelű rajzaiból már számosat mutatott be a „Hazánk és Külföld”.

Nagyobbszerű munkái közül különösen figyelmeztettünk az Ó- és Uj-Testamentomnak általa készített s az egész művelt világon hatást gerjesztett illusztrációira, melyek a még alig 36 éves, de már 60,000 darabnál több illusztrációt készített,

bámulatos tehetségű férfinak, utolsó kiválóbb művei.

A bibliának ezen, Doré által illusztrált első kiadása, a sentirás mindkét részének egész szövegével együtt eredetileg Franciaországban jelent meg, de Stutgartban csakhamar német kiadást is rendeztek belőle, mely tizenkét 3 frt 30 kros füzetben jelenik meg, a mai számunkban bemutatottához hasonló 240 darab illusztrációval, úgy hogy ezen egész biblia ára 39 frt 60 krba kerül. A valóságos kegyeletnek és a hazai műizlés emelésének

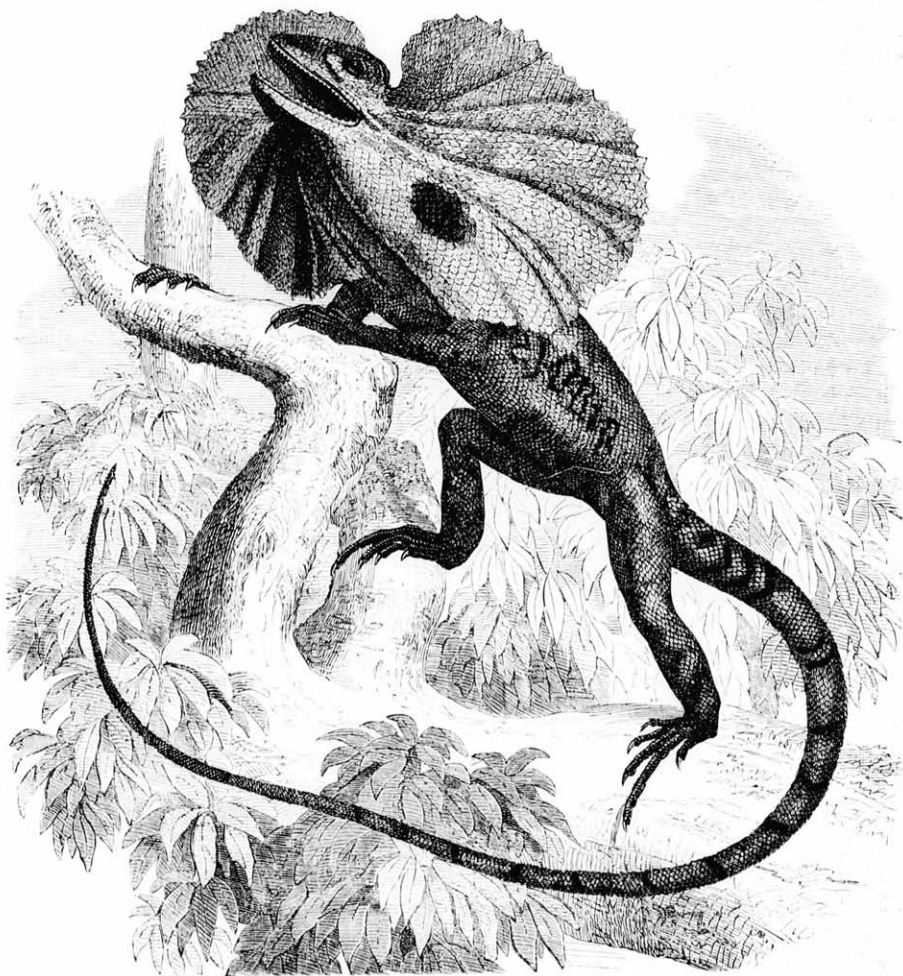

Jákok s Ézsau kibékülése. (Doré Gusztáv illusztrált Bibliájából.)

egyformán szolgálatot fogna tenni azon magyarországi kiadónk, ki Doré ezen bibliai illusztrációt magyar nyelvű szöveggel is kiadná.

Midőn ezen díszműben lapozgatunk, annak minden rajza hosszú időre veszi igénybe figyelmünket, egyik-másik kép azonban különösebb mérvben ragad meg. Ilyen azon nagyszerű csoportozat, mely az Ézsau és Jákob közt való kibékülési je-

Háránba, kinek juhait Lea és Ráhel birásáért tizennégy esztendeig őrizte. Midőn azonban apósánál meggazdagodott: feleségeivel, gyermekeivel s nyájaival együtt, vagy miként a biblia mondja: szolgálói és barmaiból álló két seregével hazájába visszaköltözött. E közben találkozott a nyílt úton bátyjával, Ézsauval, ki négyszáz férfi élén indult ki ellene, de ki alig pillantá meg öcsését,

A galléros gyík. (Szövege a 391. lapon.)

lenetben tárul elénk. Ismételjük az ismert történetet röviden? Ki ne tudná még gyermekkori tanulmányából, hogy Jákob Ézsau elsőszülöttségi jogát ez utóbbtól egy tál lencsért vette meg, hogy bátyját az atyai áldástól megfosztotta s hogy Ézsau örök ellenségeskedést esküdött ellene. Ezért aztán Jákob nagybátyjához, Lábánhoz menekült

midőn karjai közét rohan s könyek közt békül ki vele. E szép jelenetet állítá szemünk elé a művész, Jákobot és Ézsaut családjaiktól körülvéve s háttérben a szolgálk csoportját, a tevék magas hátán. A csak könnyedén odavetett tájkép s a háttér végtelen távlatot nyitnak elénk, míg szemünk a megható előtéri jeleneten nyugszik.

A borostyánkő történetéhez.

(Vége.)

A borostyánkövet jelenleg Frankhon, Németalföld és Grönland barnaszéntlepeiben találják, továbbá Olasz-, Spanyolország, China- és Indiában. A Lymffjord és az Elbe közti éjszaki tengerpart, melyen valószínűleg Pytheus a borostyánkövet kereste, még mindig mintegy 3000 fontnyit ad évenként. De a borostyánkő legdúsabb forrása most is a keleti tenger, melynek hullámai azt vihar után partra dobják és részben a fővénybe temetik. Azonban nem csak a tenger, hanem e tájék minden nagyobb tava borostyánkövet hány partjára; ezek közt Penzlin mellett 1842-ben egy 2 font 4 lat, nagy Schönebeck mellett pedig 4 font nehézségű találatot.

Midőn a vihar felkorbácsolta a tengert és a még mérsékelt szelektől hányatott hullámok kincseit partra hányják, akkor a partlakók tengerre sietnek borostyánkőhalászatra. Hálóikkal ilyenkor a hullámcsapás elé állnak, és tengeri fű, rothaüt fadarabok és egyéb növényekkel egyetemben a borostyánkövet is kihalászsák; gyakran két-három hullám elégséges a háló megtöltésére s nem egyszer egyetlen hullám több fontnyi legszebb borostyánkövet dob a hálóba; nők és gyermekek azután kitisztogatják a nyert zsákmányt és átadják a felügyelőnek. Azonban ezen kezesmód épen nem könnyű és veszély nélküli, mert a nyereményt ígérő viharok csak tél felé szoktak boállani, és ilyenkor a halászok börcsuhái, melylyel nyakig mennek a vízbe, oly keményre szoknak megfagyni, hogy csak tűz mellett olvadnak fel; borzadályos látványt nyujt ezen bátor férfiak tusája a jeges hullámokkal, melyek őket minden pillanatban elnyeléssel fenyegetik. Ha a tenger lecsillapult és tükre ismét simává lesz, a borostyánkövet csónakokon halászsák; a halászok éles szemei 10—20 lábnyi mélységben is felismerik azt, ekkor kivetik hálójukat és a tenger melyéből huzzák ki, sőt télen, midőn a tengerpart szeleit jég fedi, abba vájt lyukakból szedik ki a borostyánkövet.

Azonban nem csak a tengerben és a parti fővényben, hanem a parttól néha 40 órányira fekvő hegyekbe temetve is találják a borostyánkövet. Mintegy 300 évvel ez előtt véletlenül a föld fölszántásakor bukkantak rá és már 1559-ben rendszeres ásatások történtek; de a borostyánkőásatások épen oly kevéssé hoztak áldást a partlakóknak, mint a brazíliaiaknak gyémántjaik; azon idők önkényuralma alatt az ásatásokra

kényszerítve, jólétük elenyészett. — A felesketések, a kemény felügyelet, a nehéz büntetések, melyek a borostyánkő ellopása vagy eltitkolására valának kitzúve: mindez aláásta erkölcsi érzetüket. Idő folytán a kormány ugyan felismerte a káros erkölcsi hatást és elhatározta a borostyánkőásatásokat bérbe adni, azonban késő volt, a törvénytelen keresetmódot többre becsülik és az ajánlatot visszautasíták.

A mult század vége felé egy nagy vihar ropant mennyiségű földet hordott le a parti hegyekről, mi által egy borostyánkőtelepet csupasztott le, mely a tenger színével egyenlő magasságban messze, gyakran 440 lábnyira nyult be a hegyekbe; e véletlen következtében a borostyánkövet bányászatilag kezdtek ásni és 1789-ben erre nézve első kísérlet tétetett nagy Hubnicken falu mellett, de ettől csakhamar el kelle állni, mert az ásás után leomló homok a munkát felette veszélyessé tevő; ekkor le a földbe bányáüreget ástak, s itt különböző rétegek alatt találtak is mintegy hadmadfél lábnyi erős borostyánkőtelepet, azonban ez is a leomló hegységek alá temettetett és így az egész kísérlet meghiusultnak bizonyult be.

1811-ben a borostyánkőásatások újabb lendületet nyertek; a kényszermunka el lőn feledve, a számosan jelentkező munkásokat dúsan fizették, azóta a partok lejtőzetein, különösen Brüsterort, Lapöhnen, Rauschen és Neu-Kuhnen mellett jelentékeny ásások történtek; azonban az ásások következtében nyert eredmény mégis kisebb, mint az, melyet halászat által nyerne; általában kétszáz év óta a borostyánkő nyeremény körülbelül egyforma maradt.

Königsberg mellett a borostyánkőnyeremény évi 10,000 tallérért egy magánosnak adatott bérbe és ámbár a költségek is ugyanoly mennyiséget tesznek, a vállalat mégis kamatozónak mondatik, mert a borostyánkő ára még mindig elég magasnak mondható, értéke, mint a gyémántnál, a darabok nagyságával arányosan emelkedik; az eddig ismert legnagyobb darab, mely a berlini gyűjteményben található, a parttól messze távolban Gumbinnen falu mellett találatot, 13 $\frac{3}{4}$ hüvelyk hosszú, 8 $\frac{1}{2}$ hüvelyk széles, 3—6 hüvelyk vastag és 13 fontot nyom, tulajdonosa a törvényileg megszabott tizedrész értéket, 1000 tallért kapott érte. Az orosz cár a porosz királyoktól annyi borostyánkő ajándékot nyert, hogy a Pétervár mellett levő Czarskoje-Selo palotának egyik terme, mely

30□ lánnyi területű, a tetőtől a padozatig egészen borostyánkővel van kirakva; a benyomás, melyet e terem látása okoz, komor, maga a terem pompáinak épen nem mondható.

De ha meg akarnók tudni, mikép jutott hát a borostyánkő a tengerbe és a parti hegyek agyagrétegoibe, ugy kell tennünk, mint azon emberrel, kit oly társaságban lelünk, hová nem látszik tartozni, t. i. kül- és belértékét, állapotát, eredetét, rokonságát, műveltségi fokát, stb. igyokszünk kifürkészni; egyik vagy másik mód azután mindig megmagyarázza, miként jutott az idegen e társaságba; ha valamely feltűnő követ lelünk oly környezetben, hol ezt találhatni nem vártuk, akkor ugyanigy teszünk, először küllalakját vesszük szemügyre, vajjon sima, gömbölyded, vagy talán szakadozott szélű, — továbbá természettani és vegyi alkatrészeit, vajjon granit, homok- vagy mészkő stb., s ezen vizsgálat által lassankint rájövünk a kő természetére és eredeti hazájára; ilyformán nyereidünk felvilágosítást a borostyánkőről is.

Külseje, üvegszerű átlátszósága, világos színe és keménysége, mely simíthatóvá teszi, ezek adják a borostyánkőnek, mint ékszerre alkalmasnak értékét. — Mig a borostyánkő Königsberg, Danzig és Konstantinápolyban is meglehetősen durva műszerekkel kezeltek, addig a párisi műszertorgályosok a legpompásabb tárgyakat készítik belőle, melyek onnan roppant áron ismét Németországba visszavitetnek. — A drágakövekben dús kelet, nem kevesebb előszeretettel viseltetik a német tengerek terményei irányában is; borostyánkőből készült nyakláncok és karperecek Egyiptomba és Indiába vitetnek, míg a talált borostyánkő legnagyobb része pipaszopókául Törökországba megy; a legszegényebb török is igyekszik pipájára egy kis darabot szerezni, mert azt hiszik, hogy az ajkakra okozott kellemes érzésen kívül ragályos anyagokat nem vesz magába s így a pestis ellen is megóv. Egy nagy, tejfehér ér- és foltnélküli borostyánkőből készült szopóka gyakran 40—100 talléron adatik el.

Ha a borostyánkő már az üveggeli hasonlóságánál fogva a mézga (Harz) féléket juttatja eszünkbe, amál inkább történik ez éghetősége által; a lánagnál könnyen meggyúl és forró vaslemezekon szétfolyik, az égsénél kifejlődés kellemes szag, becses füstölőszerré teszi. — A pompás illatszerekben dús kelet, dacára ennek a borostyánkővet nagyrabcsüli, sőt Khina, Japán és Perzsiában az isteni tiszteletkelnél sem szabad hiányzania.

A mit a külső gyanitani enged, azt megerősíti

a vegytan, mely a borostyánkővet elemeire szétbontva, bebizonyítja, hogy az csakugyan mézga. A nélkül, hogy a vegybontás minősége és eredményébe bocsátkoznánk, csupán azt említjük meg, hogy egyéb alkatrészek közt egy illó olajat tartalmaz, melynek szagát köszöni és az ugynevezett borostyánkősavat, mely már 1546-ban ismert volt s mely később a terpetinben is feltaláltott. A mi egyéb jelek mellett még a borostyánkő növényi — illetőleg — mézga természete mellett szól, az az abban befoglalva található rovar és növényi maradványok, moh és apró kövecskék, melyek leginkább a keleti tenger partjain található borostyánkőben szemlélhetők; ezen foglalványok minőségéből következtethetni, hogy a borostyánkő-mézga akkor, midőn ezen rovarokat felvette, nagyon folyó lehetett s hogy csak igen lassan merevülhetett meg, mert ezeknek legkisebb s leggyengébb részei természetes állapotban és jól megtartva jönnek elő. A borostyánkőben található rovarok a ma is Európában élő rovarnemekhez tartoznak, vagy legalább Brazília és új Hollandiában rokonfajokkal birnak, ezek: bogarak, legyek, csodálatos alakzatú pókok, vastag fejű hangyák, sáskák, ezer lábuak, kis skorpiók, melyek a most élőktől egészen különböznek.

Az ily apró szervezeteket magában foglaló borostyánkőért fizettni szokott magas ár nagy csalásokra nyujtott alkalmat, a mennyiben a borostyánkővet mesterségesen kivágták, különféle ily apró rovarokat behelyeztek és mastixszal ismét betöltve, edző hamanynyali (aetzkali) megnedvesítés által összeragasztották. A család természetesen csak rövid ideig tarthat, a mennyiben az ily összeragasztott borostyánkő forró víz vagy bor-szeszben ujjalag megnyílik.

Kétségtelen tehát, hogy a borostyánkő megszárdult mézga; de hát milyen fák voltak azok, melyek nedvéből eredett az, élnek-e még ezen fák és ott nőnek, mint előbb, a keleti tenger partjain, vagy talán távolabb, áldottabb éghajlatok alatt? vagy talán egy természeti forradalom megsemmisíté őket és sirjaik felett évezredök voutáltak odább?

Hogy a borostyánkő képződése nem tehető a legrégebb korszakokba, az abban találtató, a maikkal hasonfajú és nemű rovarokból következtethetni; másfelől pedig nem létezik ma oly fa, melyhez hasonló oly roppant mennyiségű mézgát termelhetett, mint a borostyánkő fa. Chiliben ugyan ma is találatnak roppant mézga-dús fák, de oly nagy darabokat, minők némely, bizonyosan csak

egy kiöntésből eredett borostyánkővek, nem nyujtanak.

Már a régi korban törekedtek a borostyánkőfa minőségének meghatározásán. Az Aridanus monda szerint a jegenye volt az, melynek naptól kiszajtott könyei a tengerben megkeményültek. Plinius ellenben a fenyőből gondolja eredetnek, melynek mézgája a hidegen megmerevült; a mai tudomány igazolta e nézetet, esakhoggy e fenyők egy korábbi, rég elmúlt kor terményei voltak.

A borostyánkő tehát tényleg egy rég mult kor

könye, de mely a legtermékenyebb életből bügyogott elő; ez is, mint a dél kő-könyei, véres bűnök és erkölesi súlyedés áran szereztetett, de nem csak az által fizetett, hogy idegen birvággyal idegen műveltséget hozott a barbár éjszaknak, hanem a tudománynak is egyik fáklájává vált; a borostyánkő volt t. i. melyen legelőször a villamosságot fölfedezték, azon természeti erő, melynek jótékony hatását a közélet és tudomány utján ma már minden lépten nyomon tapasztalhatjuk.

III.

A h y s t e r i a.

(Nöszenv.)

Azon betegségek sorozatában, melyeket az összes idegrendszer bántalmazottságából származtatnak, főhelyet a hysteria foglal el. Testvérei — a nyavalyatörés, a dermedet, morev- és kedélykórok stb. fölötti elsőségét, valószínűleg ezerféle alakban való megjelenéseinek, valamint roppant elterjedtségének köszöni.

Ezen betegség — mely terjedésében úgy látszik, a művelődés előre haladásával egyenlőpést tart, kizárólag a nőnemet gyötri! Vannak ugyan egyes orvosok, kik állítják, hogy kifejlődni látták egyes, női kinézésű, kicsapongásokban elgyengült férfiakon is; ez esetek azonban minél ritkábbak, sőt létezésük kétségbevonott.

Azon körülmény, hogy e betegség csaknem kivétel nélkül a műveltebb osztályhoz tartozó hölgyeken észleltetett, ama föltevésre vezetett: miként a baj főleg szellemi befolyások szülöttje. Az esetek számánál positiv helyi tünetek nem találhatók, tagadhatlan ugyan, hogy előjő ez néha, mint bizonyos — alább emlitendő — kórok kísé-
rője, csak hogy meg is szűnik, mihelyt előhozója, a bizonyos kór, megszűnt.

Erősebb kedélymozgalmak a szilárd alkotásu férfiakon is külső jelekben mutatkoznak; az arc hevül vagy elhalványodik, akarat nélkül mozgásba jönnek a tagok, ajkaiat beharapják; vagy ellenkezőleg, a rémület pillanatában merevségbe esnek, az izmok megszűnnek működni; a bánat, bú, szerencsétlenség leveri őket, szóltanokká, magánykeresők, leverték őrlétekké lesznek.

Ha most a nők ideges alkotását tekintetbe vesszük, igen megfoghatóvá lesz előttünk: hogy e lelki benyomások, megrázkódások reájuk tisztes erővel hatnak, s így az ezek által egyéniségükben létrehozott tünetek is fölötte fokozottak.

Az elkényeztetett leányka, ki elébb megszokta minden akaratának teljesülését, ha bármí vi-
zo-

nyok változása folytán vágyait be nem töltheti; az elhagyott, megcsalt szerető, szégyenében, bánatában; az ifju nő, ki férjében a keresett eszményképet nem lel föl; a költői lelki szelid teremtés — durva férfi oldalán; a kényelemhez szokott hölgy a nyomor sulya alatt; s a gyermeke elhunytán kesergő anya — gyakorta egy nemébe az érzékenységnak esik.

Lelkületük szokatlanul megváltozik, sokat irnának, lehagoltak, magánykeresők, majd minden ok nélkül egyszerre fölvidulnak s ujra hasonlón ok nélkül komorságukba esnek vissza. Máskor ez érzékenységük határozott irányt vesz, p. o. fájdalomakat érezni vélnék a test különböző részein, azok miatt aggódnak; vagy nem ismert hatányok folytán érzékeik föltűnő, rendkívüli élességet nyernek. Az egyik p. o. észreveszi, ha a kezében tartott nagyszámu sörétek közül csak egyet is elveszünk, vagy hozzátesszünk, a sulynak legesekélyeb változásai föltűnnek előtte. A másik a hőfoknak parányi, 2—3 tizeddeli változását megmondja; a harmadik becsukott szemekkel egész biztossággal különbözteti meg a féme-
ket, ujjali tapintása után!

Ismét másoknál a szaglási képesség van fölötte megélesedve; én ismertem egy nőt, ki képes volt egy lépésnyi távrolról megmondani, ha van-e szivar nálam, vagy nincs. Egy másik két, elébe tartott szövetet megkülönböztetett és megnevezett, szaglása segítségével.

Némely hystericus nőnél viszont az izlelés érzéke fokozódik ily finomságra.

A külsérzések e föltűnő élessége mindazonáltal a ritkaságok közé tartozik; szerencsére, mert ugyan megszaporodnék a jöpenézért jóslók, csudatovók s több ilyes cégek alatt csalók száma; valamint még több hívőre találnának a világboldító delejezők, ha számosabb, ily meglepő műve-

leteket véghezvivő beteggel állíthatuának a nagy közönség elé.

Legtöbb nőszenvos az érzékek gyöngeségében, izgékonyágában szenved.

A kissé erősebb zörejek, kocsirobogás, gépdü-börgés, élesebb hangu madár dala, gyakran a hangos társalgás, zongorajáték sat. reszketést, rosszullétet idéznek elő náluk. Nem szenvedhetnek bizonyos — bár gyöngö — szagokat; a virágokat kihordatják szobáikból; viszont oly szagokat szeretnek, melyek egészséges egyénnél undort idéznek elő, p. o. rothadt élmát, assa foetidát, és a mi majd minden nőszenvosnál így van: az égett toll büzét! Undort mutatnak bizonyos ételek, különösen a fűszeresek iránt, s megfordítva oly tárgyakat esznek, melyek nem táplálkodásra valók, p. o. krétát, meszet, irlát, faggyut, stearint. A világosságot — kivált a napsütést — kerülik, ablakaikat egész nap függönyözve tartják; gyakran görcsöket kapnak élesebb színek látására, s oly egyént, ki ezeket viseli, nem eresztenek mindaddig közelükbe, míg e színeket le nem teszi. Igen sokan egy bizonyos izt, szagot vagy hangot folytonosan érezni, hallani vélnek, vagy szemek előtti röpkedésekről panaszkodnak.

Ezen ezerféle érzéki változások ellenében, gyakorta tökéletes érzéshiány áll be; ilyenkor szurhatjuk, csíphetjük, vágthatjuk a beteget, annak fájdalma nélkül. Niemeyer tudor (a tübingai egyetemen belgyógyászat tanára) említ egy esetet, midőn ő tüzes vassal két csikot süített egy nő hátára, anélkül, hogy ez csak arcát is félrevonta volna.

A számandó beteg e szellemi, ideggyöngeségi bántalmai mellett testi bajok is szoknak föllépni; ilyenek az arc-zsába, migraine, kebelbántalmak, heves fájdalmak a fej egy kis kiterjedésű részle-

tén. Igen gyakoriak még az izületi és hátfájdalmak is.

Mint főnebb is mondám, csaknem mindig párosul hypochondria is e kórhoz; a legtöbb beteg erős szívdobogást, rendetlen érverést panaszol, pedig vérkeringési szervei kellőn teljesítik feladatukat. Így képződnek tüdőbajokról is, szorongást, gyors légzést színelnek. Panaszkodni szoktak még a rendetlen gyomorfájdalmakról, emésztési zavarokról sat. Legjobb, ha mind e panaszait figyelemmel kihallgatjuk, részvétet mutatunk szenvedéseik iránt, és azok ellen látszólag gyógyszereket nyújtunk; e tettünk által magunk iránti bizalomra gerjesztjük őket s alkalmunk nyílik igen gyakran megnyugtatójukra.

Ezen betegségben szenvedő nők többnyire férfiyűlölök.

A mostoha sors, fájdalom, leggyakrabban nem elégszik meg a szegény nő eme hosszasan elősorolt kinjaival; kegyetlenül tetézi azokat a mozgató idegekre behatása által. Majd minden faja a görcsökhöz hozzájárul e betegség súlyosbitásához, és hogy esordultig megteljen a pohár: megvonta a természet szerencsétlentünktől egyetlen enyhítő áldását, melyben még a nyavalyatörést is részesíti — az *önkivüliséget!* Betegünk nem veszti el öntudatát, borzasztó görcsös rohamai alatt is eszméleténél van.

A görcsök némely esetben csak egyes tagokon jelentkeznek, névleg a karokon. Máskor az egész test izomatát megtámadják, hát, oldaldermedetek állanak be, nehézköri görcsök, melyek a főt, törzset, vágtagokat mind erős hánykolódásba hozzák; a száj ilyenkor tajtékot tur, a kezek erősen összeszorítvák s a szegény beteg csak abban különbözik a nyavalyatöréstől, hogy eszméleténél van. (Vége köv.)

Thaly László.

Egy hét története.

— Június 15. —

(VK.) Megint egy áldozat! A folyvást uralkodó járvány, melynek lázas karjaiba egymásután rohan boldog boldogtalan, ismét egy derék író-társunkat ragadt el a „műzsák berkeiből.“

Ne féljen az olvasó, — nem valami halálhírről van szó.

E gyászlátolyos bevezetés mindössze is csak azt akarja jelenteni, hogy a balközép „Hazánk“ - ját két hét múlva már P. Szathmáry Károly barátunk fogja szerkeszteni, ki eddig regényeket és

elbeszéléseket írt, ezentúl pedig vezércikkeket fog írni.

Hírlapiródmali történetünk csillagzatában — úgy látszik — meg van az már írva, hogy a politikai lapok szerkesztői mind — *regényírók* legyenek. Ha az egyik visszalép, jön utána a másik.

A párt, a közönség, az elvbarátok kétségkívül örvendhetnek, hogy e komoly politikai szellemben vezetett lap újra egy derék szerkesztőt nyert; de e nyereség másrészt veszteséggel jár. Egy

műág, melynek most igen kevés híve van, veszi el megint egy buzgó munkását. Az első rend kiváló hősei már úgyis rég átpártoltak a politikai zászlók alá, most a másodikra került már a sor.

Meglehet, hogy a mai világ előtt kissé naivnak látszik sopánkodásunk, mely a *szépirodalom* iránti előszeretetből ered. Az emberek lassankint hozzá szoknak — keveset adni arra, mi a műveltség virágját képezi. Azt hiszik, hogy a költészet az ifjúságé, s nemzetünk túl van e lelkesült koron, neki-férfiasodott, sőt tán egy kissé el is öregedett, s nem találja többé kedvet a költészet sugallataiban. Mily szomorú volna ez, ha való lenne! Nem a férfiaság többre törő erettségével állnánk szemközt, hanem a fásultság szomorú meddőségével!

Franciaország is, midőn most jelenére gondol, gyakran fölsohajt: hová lett egykori dicsősége a költészetben és a színpadon? A napoleoni uralom egyik fájdalmas balkövetkezésének tartják, hogy az irodalmi ragyogás nagyot csökkent. Minden mély gondolkozó érzi, ott és mindenütt, hogy minél anyagiasb törekvések hevítik az emberiség egy részét: annál nagyobb szükség van a költészet igaz hangjaira. A mi máskor csak szellemi táp volt, az most társadalmi egyensúlyozóként is szükséges. „Dalokat! — kiáltá egy amerikai író, — különben megsiketülünk a gyárkerekek egyhangú zajában!”

Hasonlót kiálthatunk néha mi is, midőn fejünk zúg a folytonos politikai zsvajtól. Ritkaságkép most van epon egy gyűjtemény oly dalokkal, melyekben örömmünk találhatjuk. *Tóth Kálmán* adta ki „újabb költeményeit” egy csinos kötetben, (megjelent *Deutsch Mór*nál.) Tíz éve körülbelől, hogy ez egykor oly termékeny lyrai költőtől, ki nek „Vadrózsaiban” a szerelemnek oly édesbús világa van visszatükrözve, nem jelent meg versgyűjtemény. Nem a forrás száradt ki benne, hanem hiába! — oly kor jött, midőn a képirók csapatostól lettek photographokká, a költők szerkesztökké. Az irodalmi napszámosság hálásabb lett, mint az irodalmi dicsőség. De bár ezzel, (t. i. a dicsőséggel,) mint az egyik anabaptista elég fanyarúl és a mellett okosan mondá: „jól nem lakunk”, mégis szomjazik rá mindaz, a ki egyszer csak egy csöppjét is megízlelte.

Az élclap-szerkesztő *Tóth Kálmán*ban sem nyomható el egészen a költőt. Nyolc-kilenc év óta negyven lyrai költeményt írt, melyekben tehetsége még mindig emelkedőben van. Szélem, fájdalom, csüggedés, meghasonlás, a szív édes szeretete, csalódás, honszeretet stb. képezik e költemények elemeit. Mélyen átértett gondolatok

egyszerűen fejezve ki, a szenvedélynek erős és rövid nyelve, a humor fájó-szép játéka ragyognak néhol bennök.

Egy humoristánk mondá egyszer, elragadtatva egy művésztjátékát: „ha én így tudnék hegedülni, mindig hegedülnék.”

Ugyanezt mondhatják a költészet melegszívű barátai *Tóth Kálmán* némelyik költeményére:

„Ha így tudnék verset írni, mindig verset írnék!”

Igen! ha sokan hallgatnák a hegedüszót és a verseket. — De a mai világnak más gondja van. Vasutat és gőzmalmot épít, gazdagodni kíván, s csak azok a tragédiák rázzák meg, melyeket az életben lát.

Az elmúlt héten volt módja a világnak egy ily tragédia fölött rázkodni meg. A szerb fejedelmet és egy rokonát orgyilkosok ölték meg a top-tschideri parkban, mely Belgrád közelében fekszik s az Obrenovicsoknak kedvenc nyaralója volt mindig.

E szörnyű hír átalában mindenütt nagy nyugtalanságot okozott, de különösen nálunk. Obrenovics Mihály nem csak nemes fejdelem és józan államférfi volt, hanem egyszersmind barátja nemzetünknek, melyhez sok kötelék csatolta.

Egykor tanárja is magyar volt, nagy jószágokat birt hazánkban, sok jó barátot arisztokráciánk körében, s nejét is — kitől azért kellett csupán elválnia, mivel frigyüket a végzet nem áldá meg gyermekekkel — a gr. Hunyady-családból választá.

Szemben a nemzetiségi gyanús mozgalmakkal: mindig nagy megnyugvást találhattunk a tudatban, hogy egyik tőzsomszédságunk trónján oly férfi ül, ki vakmerő ábrándokért nem áldozza föl azt a barátságot, melyet hazánk iránt érzett mindig.

A Radanovicsok golyói és hanzsárjai azonban szörnyű kegyetlenséggel olták ki e nemes életet.

Mi volt a gyilkosság oka: maig sem bizonyos.

Egyik hír oly tragédiáról beszél, a minő egykor Visegrádon Zách Folicíának adott „rettentetes boszúálló kardot” kezébe; míg mások politikai összeesküvés szálait keresik e rettenetes tény mögött.

Szerbország népe egészen föl van indulva, mivel szerette fejedelmét, s a pesti szerbek is egész leveretve gondolnak e gyilkosságra, mely sötét pont marad mindig e virágzásnak indult kis állam történetében.

E gyászeset miatt Napoleon herceg is megváltoztatta úti tervét, s nem megy Belgrádba. Az oda

szánt időt nálunk tölti, hol az „Európában“ pompás lakosztályt rendeztek be számára, míg gr. Mikó Imre miniszter — több főtisztviselővel — eléje sietett az ország szélére.

Mire e sorok megjelennek: akkor már — meglehet — a pesti lakosság üdvözlő éljenei el is hangzottak.

Napoleon herceg megérdemli rokonszenyünket, mert Magyarországnak, valamint a szabadelvűség és haladás minden ügyének barátja volt mindig.

Egykor, midőn igen szomorú időket élünk, vékony reményeségünk szálait éppen az ő nevéhez kötöttük, s egy élclap az a száma, mely a hirt

hozza: hogy „a magyar divat külföldön is terjed, s Napoleon herceg se hord frakot, mert már neki is buda kell“ — kézről kézre járt. Mindentváró Ádámok lévén, a kis b nagygyá magasodott attól a képzeletől és jó hittől, melyet helyzetünk kétségbeesett volta szült.

Mindez, persze, régen volt. Azóta más idők, más erkölcsök következtek. De akármily változás történt is sorsunkban, nem szabad felednünk hogy Napoleon herceg mindig rokonszenvet érzett hazánk iránt, s őszintén örült viszonyaink jobbra fordultának. Az éljenek, melyeket itt hall, őszinte köszönetünket fejezik ki.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

F. Gy. (*Történeti naptár.*) Június hó 18-án. született ifj. Szász Károly, 1825-ben. — 19-dike s 20-dika közt meghalt IV-ik Vilmos angol király. 1837. — 21-én: Bajazid szultán Dsem öcsesét a Nissa melletti ütközetben megverte, 1481. — 22-én: törtetett fel Zápolya Zsigmond János által szét László király koporsója, s hányattak szét tetemei 1565. — 23-án: meghalt lady Stanhope Esther, Pitt különöségéről nevezetes unokahuga 1839. — 24-én: a custozai csata 1866.

— (*Egy magyar népdal keletkezésének története.*) Mátyási nevű poéta már az 1790-diki országgyűlés idején is ösmeretes vala, különösen egy gunyoros költeménye miatt, melyért őt gr. Fekete tábornok 500 ezüst forinttal, azon időben valóban nagy összeggel, tisztelte meg. Ugyanezen Mátyásit ezelőtt ötven évvel, a Solt melletti Réber nevű pusztá bérloje, Erdős Mihály elvitte magával a pusztára huzamosb időt tölteni. Akkori időben nagy ur volt ilyen helyeken a gulyás. Mátyási megfigyelte a gulyás egész életmódját reggeltől estig, derűben, boruban, esőben, fergefogben, s a mit látott, észlelt, leírta versekben, ily címmel: „A rébéri gulyás.“ E versek bizonyára nem ütnék már ma meg a Kisfaludy-társaság mértékét, de érték nélkül nem lehettek, mert közülök ma is él a nép nyelvén egy két strófa, p. o. „Ugy ellakom fordított kásával, — Mint a goróf husz-harminc táljával“ és „Ha látom, hogy fergeteg közelit, Begyűröm a süvegöm tetejét.“ E versek készen lévén, Mátyási oda megy a számadó gulyás-hoz: „János, hallgassa meg kend, a mit felolvasok, aztán halljam, mit mond hozzá.“ — János egy darabig hallgat, s egyszerre fölkiált: „Ejnye nemzetes uram, ez olyan, mintha én irtam volna!“ „Kedvesen hallom János kendtől e bírálatot, —

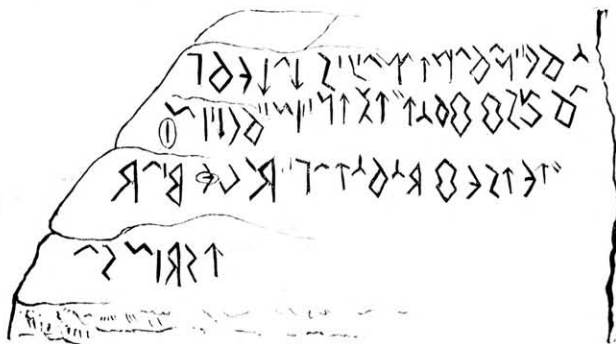
mond Mátyási, s minthogy én mindezt kendtől tanultam, fogadja tőlem e verseket emlékül.“ „Nemzetes uram meg fogadja tőlem emlékül azt a — kimutatja — fias tehénet.“ — A gulyás tudott furulyázni is, s a fontebbi nótára ő csinálta a dallamot. Ne tessék nevetni! Az a fias tehén sokat ért akkor babérnak is, fias tehének is.

* (*Az állatok életéből.*) Semland egyik falujából érkezett idegen következő történetkét beszél el: „Egy házfedelen gólyapár rakott fészket s a nöstény már két tojást is tojt, melylyel a ház ura érdekes kísérletet tett. Ugyanis nagy kacatojást helyezett a gólyatojás mellé, s helyette az egyik gólyatojást kivette a fészkekből; a két tojás egy időben kelt ki; alig pillantotta meg azonban a him a kibujt különös porontyot, oda ült fészke egyik végére, s nöstényével rendkívül élénk párbeszédbe elegyedtek: csattogtaták csőreiket s szárnyukat. Ez élénk dialog után a him elröpült s rövid idő mulva vagy tíz gólyatárs kíséretében érkezett meg, s úgy össze-vissza csipdesték és harapdálták a nöstényt, mely az ál-gólya tojást kiköltötte, míg végre élettelenül hullott le a fészkekből. E jelenet, s dühös, könyörtelen vérengzés után az idegen gólyák újra eltávoztak, csupán az apa maradt a fészkeben, hogy kis fiókjának s a befogadott ál-gólya fióknak élelemről gondoskodjék. Mind a két kis állatka jó egészségben nőtt fel.

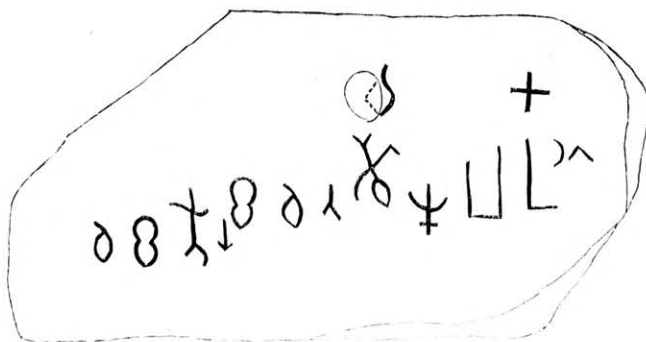
— (*Sziklafelirat a körmöcbányai erdőségben.*) A magyar történelmi társulat folyóiratában derék tudósunk, Botka Tivadar mutatja be ezen régi és rejtélyes feliratokat, melyek még megfejtésre várnak s melyek — talán — az ős hún-székely róvásos íráshoz fognak újabb adatot nyújtani. Botka így szól ezen feliratokról: „Már több év

előtt értesítettem Körnőc városa értelmes osztályához tartozó lakosok által, hogy a város rengeteg nagy erdőségében nyomára jöttek kősziklába vésett oly írásnak, melyet a most divatos és ismert régi írások betűivel egybevetve, senki olvasni nem tud. — Személyesen akarván tehát a dolog mivoltáról meggyőződni: még 1866-diki augusztus 14-én kirándultam Körnőcra, és a városi erdészeti hivatal küldöttjének vezetése mellett, többed magammal és különösen Martin Lajos, akkor pozsonyi reáltanár és akad. I. tag társaságában a hely színére kimentem. Mintegy öt

hogy ezen jegyek nem régen lehettek megújítva vagyis megfrissítve: mindazáltal néhányon még felismerhetők voltak a régi vonalak. Erre vonatkozólag a kiránduló társaságban részt vett Kricskó, körnőci elemi tanító megemlíti: hogy a mult esztendőben az ő vezetése mellett a besztekercebányai tót gymnasium néhány tanára ezen jegyeket megtekintette, a mikor azok még bemohozott állapotban léteztek. — Innét mintegy háromszáz lépésnyire a körnőci határvonalon belül menve, elérkeztünk, sűrű erdőség közt, egy más, földön fekvő kődarabhoz, B alatt, mely mintegy

Ábra A.

Ábra B.

órányi gyalogolás után, merő erdőség közt, végre eljutánk a Velleschdur nevű pontra, mely egy részről Körnőc, más részről a Radvánszky család radványi erdősége, vagyis Barz és Zólyom megyék közt határt képez. Itt a határválasztó pontot egy, a többi kőszirtektől elkülönzőtt, mintegy 2—3 ölnyi magas és ennél szélesebb kőszikla képezi. Keletéjszaki oldalát Radvány felől szemügyre vévén, azonnal szemünkbe tüntek az itt A alatt tisztelettel bemutatott, kőbe vésett jegyek, melyeket t. c. Martin tanár a lehető legnagyobb vigyázattal lemásolt. Meg kell azonban jegyezmem,

8—10 mázsányi nehézségű lehet, s körülbelül másfél ölnyi hosszúságban, sulya által fészket képezvén magának, talapatától felfelé vékonyodva, taraj-formára megy ki. Ennek keletéjszaki oldalán a B. alatti jegyeket szemléltük, durván vésett és bemohozott állapotban. Martin tanár ezeket is kellő vigyázattal másolta le. Addig is, míg ezen jegyek, és az iránt: vajjon runák-e azok vagy másnemű jegyek? körülményesb véleményt adhatnak: azokat figyelemgerjesztés és közzététel végett van szerencsém ezennel bemutatni és átadni. *Botka Tivadar.*

— (A magyar orvosok és természetvizsgálók) ez évi Egerben tartandó nagy gyűlésének közelé-
tével az orvosok és a természet barátai figyelmöz-
tetnek, hogy *Engenberger Nándor* magy. akad.
könyvtárosnál és tőle minden, honi könyvkereske-
dés által az *eddig nagy gyűlések évkönyvei* tetome-
sen leszállított áron megszerezhetők; és pedig az
1841, 1842 és az 1844-ikiak 1 ft. — az 1845, 1846
és az 1863-ikiak 2 ft-nyal, — az 1864-ikiak 3
ft. — és az 1865-ikiak 5 ft-on. Nevezetnél, és min-
den honi könyvtárosnál kapható továbbá a mind
történelmi, mind régészeti becsű „*Vajda-Hunyad
vára szobán és képen*” című mű *dr. Arányi Lajos*
(andrtól), ára 3 ft. Ezen műnek értékét még azon
kedvező körülmény is növeli, hogy a dicső Má-
tyás királyunk által épített, de az idő és viszontag-
ságok által megviselt vár további fentartását cél-
zó intézkedések közel kilatába vannak helyezve.

* (A *Petőfi-szobor*) felállítására eddig összegyűlt
alap a legközelebb beérkezett újabb adakozások
által örvendetesen szaporodott. Ezek közt a leg-
jelentékenyebb Fehérmegye gyűjteménye, mely
525 ft 27 kr-ra rug. A kiosztott aláírási ívek na-
gyobb része már visszaérkezvén, a tisztelt ivtarto-
urak a még hátralévő ívek mielőbbi bektildésére
kéretnek.

* (*Túrri tábornok*) e héten hagyja el Budapestet.

* (*Halál-ítélet*.) A múlt héten a pesti fenyítő-
törvényszék halálra ítélte Engelmann Jakabot
(pesti születés, 39 éves kath.), ki tavaly nyáron
15 késszurással ölte meg nejét, szül. Tretthan
Máriát. Iszákos ember lévén, neje külön ment
lakni tőle, hogy nyolc neveletlen gyermeket fenn-
tarthassa. Egy este fölkereste férje részegen, s
megölte kegyetlenül. A bűnös a halálos ítéletet
feljebbéze.

* (*A trónörökös neveletéséről*) egyik lapban ve-
zércioeket olvastunk. Fontos ez, mert a szenge
gyermekkor benyomásai után indul a férfiú. A
trónörökös magyarosb és szabadelvűbb neveletés-
ben részesül, mint az előtt az uralkodó-család gyer-
mekei. Régebben a trónörökös-gyermek szívébe
borzasztó képét rajzolták e nemzetnek; hogy a
magyar rakoncátlan, féket nem tűrő nemzet, mely
folyton az „isten kegyelméből” uralkodó fejedel-
mek jogait akarja nyirbálni. S történetünket,
küzdelmünket és a harcokat, melyekre a kétség-
beesés készített, rémületes színben tárták fel a
gyermek előtt, melyeknek alejét csak vaskeztű
kormányzás, örök elnyomás által vehetni. Pedig
történetünkben a legkomolyabb tanulságot merít-
heti egy trónörökös, mert az egyszersmind saját
családjának története, — és okúlhat atyai botlá-
sain; a történet megmutatja azon gyászos követ-
kezményeket, melyeket a trónörökösben mester-
kéltén ápolt idegenség, a nemzet s királya között
egy erőszakosan emelt válaszfal okozott; s a bi-
zalom-hiány veszélyeztette az ország jóllétét, s a
trón biztonságát megingatá nem egyszer.

* (*Madarász apostoli*.) dacára a városok és
községek tiltakozásainak, petícionális láza egyre
háborgatja, s a képviselőház jun. 13-iki ülésében
ismét 10 kérvényt adott be 14 község nevében.

* (*Új építkezések Gödöllőn*.) A gödöllői királyi

kastély mellett új épületeket fognak építeni az
udvari tisztok, s udvari személyzet számára. Ily
épületek közül néhány már majdnem készen áll,
a többi is rövid idő alatt tető alá kerül. E célra
már újabban is néhány magán lakást s telket
vásároltak a kastély közelében.

* (*A szerb fejedelem meggyilkoltása*.) III. Obre-
novics Mihály szerb fejedelmet, e hó 10-én a
délutáni órákban, a mint a topesideri parkban
sétált, meggyilkolták. Kíséretében voltak: unoka
huga Konstantinovich Anka és ennek leánya
Katalin, (kit a fejedelem jövődöbeli nejenek te-
kintett mindenki), Garaschanin hadsegéd és egy
szolga. A gyilkosok: Radavanovics kereskedő és
két fia, kik előbb többször löttek revolverből, mire
a fejedelem összerogyott; aztán késeikkel rohan-
tak rá, a hűgyekre s a két személyből álló kísé-
retre. K. Ankát késekkel gyilkolták le, leányát a
Garaschanin hadsegédet és a szolgát pedig veszé-
lyesen megsebesíték. Garaschanin jobb karját le
kellett vágni az orvosoknak. A gyilkos Radavanovicsot
és egyik fiát elfogták, a másiknak azon-
ban sikerült megmenekülni. E borzasztó eset híre
mindentűt megdöbbenést okozott, mint okozott
Belgrádban, hol most ideiglenes kormány alakult.
Mihály fejedelmet nagyon szerette a nép, s az
előkelőbb szerbek is, kik eleintén idegenkedtek
tőle, belátták, hogy a fejedelem mind Törökorszá-
g, mind az orosz izgatások ellen helyes poli-
tikát követ. Mihály fejedelem minden igyekezete
oda irányult, hogy Törökország befolyását lehető-
leg gyöngítse; ez sikerült is neki, bár oly körül-
mények közt, hogy várni lehetett, miszerint Törökországgal háborúba keveredik. De kikerülte,
s ezért sokan vádolták mulasztással, mignem a
tények behbizonyíták, hogy a fejedelem háború nél-
kül is ki tudta szorítani a török hadakat a szerb
várakból és az egész szerb területéről. Oroszorszá-
g befolyása ellen is erélyesen küzdött. A gyil-
kosságot tehát csak lázas fanatismus sugalhatta,
s ha e gyászaset indoka politikai, úgy a fejedelem
gyilkosok azon párthoz tartoznak, mely Oroszorszá-
gtól várja az üdvösséget. Egy hír szerint
azonban a három Radavanovicsot boszú vezette
volna, oly boszú, milyen Zách Felician kezébe
is kardot adott Róbert Károly ellen. Mihály fejedelem
meggyilkoltatása nagy esemény a politikai
világban, mert a politika legerzékenyebb pontjára
érekkel. Az is roppant horderejű, ki lesz Szerbia
fejedelme. Az elhunyt fejedelemnek nincsenek
közvetlen utódai, csupán egy 13 éves fogadott
fia. — A gyászaset alkalmával félelmi gyász
rendeltek el a tartományban, s az ideiglenes
kormány összehívta a skupstinát, hogy egy hó
múlva megkezdje üléseit. Belgrádban leirhatlan
az izgatottság. A gyilkosság folytán több elto-
gatás történt, s az elfogatásoknál maga a nép
is segédkezet nyújtott. Az ideiglenes kormány
hadi lábra állítá a katonaságot, és a tartományban
ostromállapotot hirdettetett ki. Ez intézkedés al-
kalmatlan a kívülről jöhető izgatások ellen tör-
tént, mert Belgrád s az egész tartomány csön-
des. Konstantinovich Ankát, a fejedelem unokatest-

vérét, e hó 11-kén már eltemették, nagy részvét mellett. Egy lövés és több hanzsár-szúrás oltá ki életét. Lánya, Katalin, menyasszonya volt Mihály fejedelemnek, ki két év előtt vált meg nejétől, Hunyady Julia grófnétól. Katalin sebei veszélyesek, de életben-maradásához remény van. Mind a két hölgy ismeretes a pesti körökben. A fejdelmet négy lövés találta; egy fején, s három hátán. E lövések után rögtön meg kellett halnia, de a gyilkosok ezzel nem elégedtek meg, s késeikkel még arcát is elékteleníték. E hó 15-én temették el nagy részvét mellett. A temetésen jelen volt Hunyady Julia grófnő is, az elhunyt neje. III. Obrenovics Mihály herceg született 1823. szept. 4-kén; a kormányt atyja I. Obrenovics Milos halála után, (1860. szept. 26-án) átvevén, e méltó-

ságában ugyanezen év okt. 7-én erősített meg a fényes Porta által. 1853-ban aug. 1-én nőül vette Hunyady Julia grófnét. E házasságból nem volt gyermeke, s a herceg nehiány év óta elválva élt nejétől. Mihály herceg európai mivoltású, igen nemeslelkű, lovagias ember, politikájában mérsékelt szabadelvű s óvatos államfő volt. Szerb volt testestől lelkestől. Szerette nemzetét, mint senki más. Nem lévén gyermeke, egészen nemzetének és hazájának élt. Bölcs politikáját folytonos siker koszoruzta mind bel-, mind külföldön. Magyarországon mint számzött sokáig tartózkodván, s hazánkban nagy földbirtokos lévén, rendíthetlen híve volt a két ország közti őszinte barátságos viszonylatnak.

H I R D E T E S E K.

Előfizetési fölhívás a

„HAZÁNK S KÜLFÖLD“

értékes műlapokkal megjelenő, legolcsóbb képes ismeretterjesztő lapra.

Idei egész éves előfizetők (habár csak negyedéves részletekben küldik is be előfizetési összegeiket,) csupán a 30 krnyi bélyeg- és csomagolási díjnak előleges beküldése után megfogják kapni

„Huzár-bravour“

című, 1868-ra készülő, nagysága és alakja néve a tavalyi „Hunyady László végbucsjá“-val egyenlő pompás színyomatu műlapunkat, melyet lapunk számára kitűnő festész hazánkfi, Wágner Sándor, a müncheni kir. művészeti akadémia tanára készített. E műlapunk mind kompositiójára, mind remek kivitelére néve föllmúlja eddigi műlapjainkat is, melyeknél pedig kitűnőbbek magyarországi lapok mellett még sohasem jelentek meg.

Új előfizetők azon kedvezményben részesülnek, hogy külön-külön 1 frtért s 30 kr. csomagolási díjért megrendelhetik három múlt évi: „Dobozi“, „Zrinyi és Frangepán“ s „Hunyady végbucsjá“ című képeink bármelyikért, vagy 3 frt. 30 krért mind a hármat.

Előfizetési föltételek:

Egész évre 6 frt. | Negyedévre jul.—sept., 1 frt 50 kr
Félévre jul.—decemberig 3 „ | az 1868 ki műmelléklet csomagolása külön 30 „

A f. gyűjtők minden egyszerre beküldött 10 előfizetés után tiszteletpéldányban részesülnek.

Szokoly Viktor, szerk.

Emich Gusztáv, m. akad. nyomdász, kiadó.

PÉNZ

letéjgyekekért,

kölesönnel terhelt értékpapírok és sorsjegyekre, gyémántok-, gyöngyök-, arany- és ezüstre, úgyszintén olyan zálogjegyeket nagyobb összegben, átvesznek legnagyobb értékben egyes egyedül csak

Nyitrai S. és társa
aranyművesek Pesten, hatvani utca 15. sz.

38. (12—5)

32 Altest-sérvben szenvedők,

még olyanok is, kik régen szenvednek sérvet, a jóval legtöbb esetekben tökéletes gyógyulásnak örvendenek Sturzenegger Gottlieb sérvkezdése által. Kimerítő használati utasítás, számos meglepő, hivatalosan igazolt bizonyítványok előleges meggyőződésre ingyen adtak. Megrendelhetők edényekben 3 frt 20 krért aust. ért., egyenesen a feltalálónál Sturzenegger Gottliebnál Herisauban, Appenzelli Cantonban (Sveicz), úgyszintén Formágyi F. ur gyógyszerárában a „sz. Máriaéhoz“ Pesten, Széchenyi-sétátér, 26. szám a.

Medaille de la société des sciences industrielles de Paris.

Semmi őszhaj többé!
MELANOGENE
Dioquemareti Rouenből
Gyár: Rouenben, rue Saint-Nicolas 39.

A haj és szakálnak pillanatnyi gyors, — bármely Árnyszatú a bőrre néve minden kártékony hatás nélküli festésére.

Ezen festőszer legjobb valamennyi eddig használtak közt. Főraktár: Pesten **Török J. gyógyszerész** urnál, királyutca 7. szám. Ára 3 ft. 50 kr, postán 2 krrel több.

Mai számunkhoz van a „Heti Posta“ előfizetési fölhívása mellékelve.